

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 października 2017 r., wydanym w sprawie z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w R. przeciwko B. O. o zapłatę, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi oddalił powództwo i zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w R. na rzecz B. O. kwotę 738,00 zł tytułem zwrotu nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu.

Apelację od tego wyroku wywiódł powód, zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę materiału dowodowego polegającą na uznaniu, że powód nie wykazał legitymacji czynnej oraz że wystawił dokument, stanowiący pokwitowanie spłaty zadłużenia w postępowaniu egzekucyjnym i tym samym przyznał spłatę zadłużenia;
2. art. 504 k.p.c. w związku z art. 505³⁶ k.p.c. oraz art. 505²⁸ k.p.c., poprzez jego niezastosowanie i nieodrżucenie sprzeciwu jako wniesionego po terminie.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty, apelujący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, a także żądał zasądzenia od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację, strona pozwana wniosła o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one uiszczone w całości ani w części.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się zasadna o tyle, że zainicjowana w ten sposób kontrola instancyjna doprowadziła do uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. W pierwszej kolejności zaznaczyć trzeba, że niniejsza sprawa rozpoznana została w postępowaniu uproszczonym, to zaś determinuje konieczność zastosowania określonych dla tego rodzaju spraw regulacji szczególnych, zwłaszcza dyspozycji przepisu art. 505¹³ § 2 k.p.c., zgodnie z którym jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, to uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Z art. 378 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, choć wiążą go zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, jednak w granicach zaskarżenia zawsze bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Zgodnie natomiast z treścią art. 379 pkt 2 in fine k.p.c., nieważność postępowania zachodzi, jeżeli pełnomocnik strony nie był w toku sprawy należycie umocowany. Z analizy akt niniejszej sprawy wynika, że wydanym w postępowaniu upominawczym nakazem zapłaty z dnia 21 stycznia 2014 r., Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie nakazał B. O., by w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zapłaciła powodowi kwotę 3.108,60 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 17 września 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 639,72 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a odpis tego nakazu doręczono pozwanej w dniu 14 lutego 2014 r.; postanowieniem z dnia 28 marca 2014 r. orzeczeniu temu nadano klauzulę wykonalności. Pismem z dnia 21 lipca 2015 r. M. O. wniósł o przesłanie mu akt sprawy, w której wydano nakaz zapłaty, załączając pismo z dnia 14 lipca 2015 r., zatytułowane „pełnomocnictwo procesowe”, z którego wynikało, że Mocodawca (tj. B. O.) udziela Pełnomocnikowi (tj. M. O.) umocowania do reprezentowania (...) Spółki Akcyjnej przed Sądem Najwyższym, Naczelnym Sądem Administracyjnym, sądami powszechnymi, wojewódzkimi sądami administracyjnymi, sądami

polubownymi, organami prowadzącymi postępowanie karne, organami egzekucyjnymi, sądami administracyjnymi oraz innymi organami administracji publicznej we wszystkich sprawach, dotyczących Mocodawcy i we wszystkich instancjach; pod pełnomocnictwem podpisała się B. O.. Dnia 19 sierpnia 2015 r. M. O. złożył w imieniu pozwanej wniosek o uchylenie postanowienia o nadaniu nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności oraz o przekazanie sprawy sądowi właściwości ogólnej, jak również o stwierdzenie utraty mocy przez nakaz zapłaty, dołączając kopię sprzeciwu od nakazu zapłaty datowanego na dzień 19 lutego 2014 r. wraz z potwierdzeniem jego nadania w dniu 10 sierpnia 2015 r. W kolejnym piśmie z dnia 8 listopada 2015 r. M. O. złożył w imieniu pozwanej wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu pisma ręcznego celem ustalenia, czy podpis widniejący na potwierdzeniu odbioru odpisu nakazu zapłaty złożyła B. O., twierdząc, że podpis ten został sfalszowany, a w konsekwencji, termin do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty nie rozpoczął jeszcze dla pozwanej biegu.

Dnia 9 marca 2016 r., do Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie wpłynęło oświadczenie B. O. z dnia 4 listopada 2015 r., którym pozwana potwierdziła wszelkie czynności dokonywane w sprawie przez M. O., w tym również wniesienie sprzeciwu od nakazu zapłaty. Zarządzeniem z dnia 20 kwietnia 2016 r. uznano, że ze względu na nieprzedstawienie przez operatora pocztowego dokumentacji potwierdzającej prawidłowe doręczenie pozwanej korespondencji z Sądu, tj. odpisu pozwu i nakazu zapłaty, doręczenie to uznać należy za wadliwe i niewywołujące żadnych skutków prawnych, a postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie przekazał sprawę do Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi na podstawie art. 505³⁶ k.p.c., stwierdzając, że sprzeciw od nakazu zapłaty został złożony prawidłowo i terminowo. Do pisma z dnia 31 lipca 2016 r. M. O. dołączył pełnomocnictwo, z którego treści wynikało, że B. O. udziela swojemu mężowi M. O. pełnomocnictwa do reprezentowania jej w niniejszej sprawie o sygn. akt XVIII C 2835/16 Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z powództwa (...) S.A. z siedzibą w R. przeciwko B. O. o zapłatę. Na rozprawie w dniu 10 stycznia 2017 r. Sąd stwierdził jednak, że z informacji PESEL-SAD wynika, że B. O. i M. O. nie są małżeństwem od 2006 r., wobec czego postanowieniem z dnia 27 stycznia 2017 r. odmówiono M. O. dopuszczenia do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika pozwanej.

Na gruncie takiego stanu faktycznego w pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd odwoławczy w pełni podziela stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym nienależyte umocowanie pełnomocnika zachodzi w dwóch wypadkach: gdy jako pełnomocnik działa osoba wymieniona w art. 87 § 1 k.p.c., która jednak nie legitymuje się pełnomocnictwem oraz gdy działa osoba, której strona wprawdzie udzieliła pełnomocnictwa, lecz nie mogło ono zostać udzielone skutecznie, albowiem nie należy ona do kręgu osób mogących w danej sprawie być pełnomocnikiem procesowym (uchwała z dnia 8 lipca 2008 r., III CZP 154/07, OSNC 2008/12/133). Z treści art. 87 § 1 k.p.c. wynika, że pełnomocnikiem może być jedynie adwokat lub radca prawny, współuczestnik sporu, małżonek, rodzeństwo, zstępni lub wstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia, jak również rzecznik patentowy (w sprawach własności przemysłowej), osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego (w sprawach restrukturyzacji i upadłości) oraz osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony i osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia. Brak należytego umocowania pełnomocnika może być konwalidowany, lecz jedynie wówczas, gdy w imieniu strony występował podmiot, mogący w myśl obowiązujących przepisów prawa być pełnomocnikiem, a strona zatwierdzi dokonane przez niego czynności procesowe (tak m. in. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 lipca 2004 r., III CZP 32/02, OSNC Nr 1 z 2006 r., poz. 2, w wyroku z dnia 14 czerwca 2005 r., V CK 731/04, L. i w wielu innych orzeczeniach). Wskazać należy, że sprzeciw od nakazu zapłaty podpisał M. O., zaznaczając, że działa jako pełnomocnik pozwanej, ale przedkładając wówczas jedynie podpisane przez B. O. pełnomocnictwo, z którego treści nie wynikało jednak umocowanie do działania w jej imieniu, ale udzielenie M. O. pełnomocnictwa do reprezentowania (...) S.A. Jasne jest, że tak sformułowane pełnomocnictwo nie mogło samo w sobie stanowić podstawy do działania w sprawie w imieniu B. O., zaś pozwana mogłaby następnie potwierdzić ze skutkiem prawnym czynności zdziałane w jej imieniu przez M. O., w tym wniesienie sprzeciwu od nakazu zapłaty, tylko w wypadku, gdyby nienależycie umocowany pełnomocnik mógł być zaliczony do kręgu osób, którym art. 87 k.p.c. zezwala na występowanie w takiej roli w procesie. Oznacza to, że złożone do Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie oświadczenie B. O. z dnia 4 listopada 2015 r., którym pozwana potwierdziła wszelkie czynności dokonywane w sprawie przez M. O. nie konwalidował braku umocowania

pełnomocnika na wcześniejszym etapie sprawy, ponieważ bezsporne jest, że M. O. nie pozostawał już wówczas w związku małżeńskim z pozwaną, a w związku z tym nie mógł zostać uznany za jej małżonka w rozumieniu art. 87 § 1 k.p.c.; brak w materiale sprawy podstaw także do zaliczenia go do którejkolwiek innej kategorii osób wymienionych w tym przepisie. Konsekwencją okoliczności powyższych jest także konieczność uznania za nieskuteczne procesowo pełnomocnictwa dołączonego do pisma z dnia 31 lipca 2016 r. złożonego już przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi. Sąd ten – w przeciwieństwie do Sądu rozpoznającego sprawę w elektronicznym postępowaniu upominawczym – dostrzegł ostatecznie wadliwość umocowania i odmówił dopuszczenia M. O. do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika strony pozwanej, nie wyciągnął jednak z tego faktu dalszych wniosków dotyczących wcześniejszych etapów sprawy, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii skuteczności wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty. W obecnym stanie postępowania stwierdzić bowiem należy, że sprzeciw został podpisany przez osobę nieuprawnioną do działania w imieniu B. O., a uchybienie to nie zostało skutecznie konwalidowane poprzez potwierdzenie dokonanej czynności przez pozwaną; w tej sytuacji za przedwczesne należałoby uznać stwierdzenie utraty mocy przez nakaz zapłaty, skierowanie sprawy do rozpoznania na rozprawie, jak również wydanie przez Sąd w tym trybie orzeczenia merytorycznego. Nieprawidłowa i niepodlegająca konwalidacji reprezentacja strony, wiążąca się z nieskutecznym dokonywaniem przez nieumocowanego lub niewłaściwie umocowanego pełnomocnika czynności procesowych w imieniu rzekomego mocodawcy, z konieczności musi skutkować stwierdzeniem nieważności postępowania prowadzonego w takich warunkach z mocy art. 379 pkt. 2 in fine k.p.c., choćby nawet na dalszym etapie sprawy strona działała już samodzielnie lub za pośrednictwem pełnomocnika umocowanego prawidłowo; dotyczyć to musi w szczególności sytuacji, gdy dalszy bieg postępowania uwarunkowany był błędnym uznaniem za skuteczną czynności dokonanej w imieniu strony przez osobę, która jej pełnomocnikiem być nie mogła.

Rozważania te skutkują koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania w części, w jakiej toczyło się ono po zaistnieniu wskazanych nieprawidłowości, tj. od momentu wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego; podstawą prawnoprosową takiego rozstrzygnięcia jest art. 386 § 2 k.p.c. W tej sytuacji prowadzenie rozważań odnośnie zawartego w apelacji zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest bezprzedmiotowe, ponieważ z uwagi na konieczność powtórnego przeprowadzenia postępowania w zasadzie w całości niezbędne będzie ponowne rozważenie przez Sąd Rejonowy zgromadzonego w sprawie materiału, o ile dojdzie do merytorycznego rozpoznania sprawy. Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd meriti winien mieć na uwadze fakt, że o ile związany jest postanowieniem Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie o przekazaniu sprawy w trybie art. 505³⁶ k.p.c., o tyle nie wiążą go ustalenia, które w ocenie tego Sądu stanowiły przesłankę do podjęcia takiej decyzji; jeśli więc – jak w niniejszej sprawie – stwierdzone zostaną braki formalne sprzeciwu uniemożliwiające nadanie mu dalszego biegu, pozwana winna zostać wezwana we właściwym trybie do ich uzupełnienia. W literaturze wyrażono – na gruncie przepisów w brzmieniu obowiązującym przed dniem 8 września 2016 r., które w sprawie niniejszej znajdują zastosowanie z mocy art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1311) – trafny pogląd, że wprowadzenie art. 505³⁷ § 3 k.p.c. stanowi o wezwaniu pozwanego do uzupełnienia sprzeciwu, a nie do usunięcia braków formalnych sprzeciwu, ale przewodniczący powinien wezwać także do ich uzupełnienia w przypadku ich stwierdzenia w związku z przekazaniem sprawy sądowi według właściwości ogólnej (por. M. Kaczyński, Sprzeciw od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym, R. Pr. 2011, Nr 1, s. 57; J. Gołaczyński (red.), Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz, Warszawa 2010, s. 203). Wydaje się, że w istocie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 września 2016 r. nie wykluczały badania przez sąd właściwości ogólnej po przekazaniu mu sprawy z elektronicznego postępowania upominawczego, czy sprzeciw od nakazu zapłaty w istocie został wniesiony prawidłowo w rozumieniu art. 505³⁶ k.p.c. i w konsekwencji zachodzą przesłanki do wdrożenia dalszej procedury przewidzianej w art. 505³⁷ k.p.c., czy raczej zachodzi jedna z przesłanek przewidzianych w art. 504 § 1 k.p.c. uzasadniająca odrzucenie sprzeciwu po ewentualnym wcześniejszym zastosowaniu postępowania naprawczego polegającego na wezwaniu do uzupełnienia braków formalnych pisma.

Oznacza to, że Sąd I instancji winien przede wszystkim podjąć działania zmierzające do uzupełnienia w wyznaczonym terminie braków formalnych sprzeciwu poprzez podpisanie go przez samą pozwaną lub jej należycie umocowanego pełnomocnika – z przewidzianymi w art. 504 § 1 k.p.c. konsekwencjami niezastosowania się przez stronę do wezwania. W dalszej kolejności konieczne wydaje się ustalenie, czy sprzeciw został złożony w terminie wynikającym z art. 502 § 1 k.p.c. w związku z art. 505²⁸ k.p.c., zważywszy, że w aktach sprawy znajduje się dokument urzędowy w postaci zwrotnego poświadczenia odbioru stwierdzający odbiór odpisu nakazu przez samą pozwaną w dniu 14 lutego 2014 r., a więc na długo przed wniesieniem sprzeciwu; kwestii tej dotyczy także jeden z zarzutów apelacyjnych i odnotować też trzeba, że strona powodowa jeszcze w toku postępowania pierwszoinstancyjnego kwestionowała terminowość zaskarżenia nakazu zapłaty. Rzecz jasna, strona ma prawo zaprzeczać prawdziwości dokumentu urzędowego, jednak w myśl art. 253 k.p.c. spoczywa na niej ciężar udowodnienia tej okoliczności; z całą pewnością za takie udowodnienie nie może być uznany fakt nieprzedstawienia przez operatora pocztowego dokumentacji potwierdzającej prawidłowość dokonanego doręczenia – na czym poprzestał Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie – ponieważ to nie operator pocztowy ma udowodnić prawidłowość doręczenia, ale obowiązkiem strony jest obalenie wynikającego z treści zwrotnego poświadczenia odbioru domniemania zgodności z prawdą. Wydaje się, że strona pozwana zdawała sobie sprawę z tego faktu, skoro zgłosiła w sprzeciwie stosowny wniosek dowodowy zmierzający do wykazania, że podpis złożony na dokumencie nie pochodzi od niej. Jeśli w toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd meriti będzie rozważał zagadnienie terminowego złożenia sprzeciwu w kontekście zastosowania dyspozycji art. 504 § 1 k.p.c., winien złożony wniosek rozpoznać, ponieważ dotyczy on ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia tej kwestii. Ustalenie spornego faktu i wiarygodności twierdzeń pozwanej w tym przedmiocie winno być dokonane po rozważeniu całokształtu materiału dowodowego sprawy przydatnego do tego celu, w szczególności treści znajdującego się w aktach sprzeciwu od nakazu zapłaty opatrzonego datą 19 lutego 2014 r.